

Kontaktnät, Centrala figurer, Tidigare kriminalitet och Uppgifter inom nätverket

- En rättssociologisk undersökning om den sociala
nätverksanalysens applicerbarhet på studier av kriminella
nätverk

Elin Sandkvist

Abstract

The social network analysis is a method on studying social relations which is becoming more and more popular on the arena of social science. This thesis examines, in the perspective of sociology of law, how well the above mentioned method can be used on studying criminal networks which are specialized on narcotic crimes. The basic idea for this thesis is that criminal networks are often based on the same foundations when thinking of structure and organization. The method being used to investigate this hypothesis is qualitative text analysis. Four distinctive features were identified among the studied networks. They are as follows: *network*, *central individuals*, *earlier crime* and *tasks within the network*. These commonalties are all based on social relations which should make the social network analysis an excellent method of studying and understanding criminal networks. The result is being analyzed and understood with the perspective of norm pluralism and the theory of differential association, with the focus on norm systems and the transfer of knowledge on crime between network members. The knowledge about criminal network and the embedded relations could lead to a bigger understanding on how they operate and may in the long run contribute to the crime prevention work.

Nyckelord: kriminella nätverk, social nätverksanalys, gruppstruktur, gäng, normsystem, social network analysis, network, regelsystem

Antal ord: 13 651

Innehållsförteckning

1	Inledning	2
	Samhället och nätverken	2
1.1	Syfte och forskningsfrågor	3
1.2	Rättsociologisk relevans	4
1.3	Avgränsningar och definitioner	5
1.4	Uppsatsens disposition	5
2	Bakgrund	7
2.1	Vad är ett nätverk?	7
2.2	Vad är en social nätverksanalys?	8
3	Tidigare forskning med nätverksperspektiv	10
3.1	Grupp- och nätverksstrukturer	10
3.2	Nätverksanalysens användbarhet	11
4	Teoretiska utgångspunkter	13
4.1	Normpluralism och differential association	13
5	Metod	16
5.1	Genomförande	16
5.1.1	Kvalitativ textanalys	17
5.1.2	Telefonintervju	17
5.2	Modell för analys	18
5.3	Urval	19
5.4	Metodologiska reflektioner	19
5.4.1	Etiska överväganden	20
5.4.2	Metodologiska problem	20
6	Resultat och analys	21
	De kriminella nätverken	21
6.1	Beskrivning av nätverken	21
6.1.1	Nätverk A	22
6.1.2	Nätverk B	22
6.1.3	Nätverk C	22
6.1.4	Nätverk D	22
6.1.5	Nätverk E	23

6.1.6	Teman.....	23
6.2	Kontakt nät	23
6.3	Centrala figurer	24
6.4	Tidigare kriminalitet.....	25
6.5	Uppgifter inom nätverket	26
6.6	Sammanfattning med fokus på forskningsfrågorna	28
7	Diskussion och vidare forskning.....	30
8	Slutsats	32
9	Referenser	33
10	Bilaga 1.....	35

1 Inledning

Samhället och nätverken

Sociala nätverk har varit en del av samhället så länge man kan minnas. Människor är och har varit bundna till varandra genom relationer i alla tider. Varje person har skapat sitt eget nätverk utifrån vilka relationer man har till andra människor. Samhället är fullt av olika nätverk där människor kopplas till varandra på olika sätt. Att definiera begreppet nätverk är relativt enkelt. Ett nätverk består helt enkelt av en uppsättning relationer mellan människor. Nätverkens struktur och beståndsdelar är däremot inte lika lätt att definiera. Nätverken kan ha olika struktur och också olika funktioner beroende på hur relationerna ser ut (Kadushin, 2012, s 3).

Ett område där begreppet *nätverk* ofta uppmärksammas är inom kriminaldebatten och då främst gällande kriminella nätverk. Där består nätverket av de personer som antingen begår eller planerar att begå brott tillsammans med andra. Kriminella nätverk är ofta förknippade med gängbrottslighet, trots att det inte alltid behöver innebära samma sak. Trots att det inte skett någon markant ökning av nätverksbrottslighet har denna typ av brottslighet ändå fått mycket uppmärksamhet i Sverige och av media den senaste tiden. Den brottslighet som de kriminella nätverken ägnar sig åt handlar ofta om narkotika och grova rån (MOB mot narkotika, 2004, s 7). Just narkotikabrottslighet är en mycket komplex typ av brottslighet. Ofta är den mer organiserad än annan typ av brottslighet och det är just den organiserade brottsligheten som vi ser blir alltmer uppmärksammas i dagens samhälle (BRÅ 2005:11). Detta gör att just narkotikabrottslighet är en intressant typ av brottslighet att se närmare på när man studerar nätverk. Så här skriver BRÅ om narkotikabrottslighet:

Narkotikabrottslighetens drivkraft är pengar. Den är organiserad i nätverk, både täta och glesa, och projektliknande organisationer som finns över hela landet och verkar över gränserna. Den är djupt förankrad i det kriminella samhället dess informella regelsystem. Brottsligheten är inriktad mot smuggling, distribution och försäljning i det öppna samhället. Narkotikabrottsligheten är mångsidig, mångkulturell och multinationell (BRÅ 2005:11, s 7).

Detta stycke tar upp tre mycket viktiga teman som kommer att vara fokus för denna uppsats. Dessa är; nätverk, informellt regelsystem och mångsidighet.

I takt med att nätverksbrottslighet blir alltmer uppmärksammas väcks också frågan hur man kan komma till rätta med den. För att få en helhetsbild av hur brottsligheten är uppbyggd kan det behövas information om hur hela nätverket ser

ut. Mobilisering mot narkotika (narkotikapolitisk samordning kring narkotikafrågor) menar att ett bra sätt att förebygga brottslighet som är organiserad i nätverk är att bryta ner gruppbildningarna genom att neutralisera de mest brottsaktiva och påtryckande medlemmarna (2004, s. 47). Detta pekar också på hur viktigt det är med ett verktyg och mer kunskap om hur man faktiskt kan identifiera de centrala figurerna som ansvarar för nätverkets fortsatta brottsliga aktivitet.

Social nätverksanalys är en relativt ny metod som blivit alltmer populär inom den samhällsvetenskapliga forskningen. Metoden är väldigt användbar när det gäller att förstå sociala relationer mellan individer och grupper samt strukturen av dessa relationer. Den sociala nätverksanalysen erbjuder också en möjlighet att undersöka hur relationer påverkas av socialt beteende, attityder och kunskap (Prell, 2012). Med ovanstående i åtanke har nätverksanalys som metod potential att vara ett gott verktyg för att ge en bild av hur ett nätverks struktur ser ut samt för att identifiera intressanta nyckelpersoner. Genom detta anser jag det vara av intresse att med social nätverksanalys som metod och med kriminella nätverk i fokus genomföra en studie för att se hur dessa kan kombineras. Kan en social nätverksanalys bidra med mer kunskap och nya synsätt när det gäller studiet av kriminella nätverk?

1.1 Syfte och forskningsfrågor

I Sverige finns det ännu inte så mycket kunskap om de kriminella nätverken (BRÅ 2005:11). Min ambition är att denna uppsats ska kunna bidra med intressanta tankar och vidare kunskap inom området.

Syftet med uppsatsen är att undersöka i vilken utsträckning en social nätverksanalys kan användas för att studera kriminella nätverk där den kriminella aktiviteten är inriktad på narkotika. Uppsatsen har sin grund i hypotesen i att de kriminella nätverken i någon mån har gemensamma faktorer i gruppstrukturen som gör att nätverksanalysen är ett lämpligt verktyg för vidare studier och förståelse. Jag hoppas kunna skaffa mig kunskap om hur strukturen i ett kriminellt nätverk kan se ut samt hur en nätverksanalys kan hjälpa till att identifiera centrala individer och centrala faktorer i nätverket som kan påverka den brottsliga aktiviteten.

De frågor som ska hjälpa mig att besvara syftet är följande:

- Kan det urskiljas några likheter i gruppstrukturen mellan olika kriminella nätverk? I så fall, vilka?
- Vilka fördelar och nackdelar kan finnas då en social nätverksanalys används för att kartlägga ett kriminellt nätverk?

Frågorna möjliggör ett fokus på sociala relationer inom de kriminella nätverken samt deras eventuella gemensamma gruppstrukturer. De länkas till varandra eftersom svaret

på första frågan leder oss vidare in på fråga nummer två. Om det faktiskt finns gemensamma gruppstrukturer, hur kan de då studeras och vilka slutsatser kan dras utifrån att studera dem. Och är nätverksanalysen, som på senare tid blivit alltmer populär, ett lämpligt verktyg att använda? Min ambition är att dessa två frågor tillsammans ska ge mig möjlighet att svara på det övergripande syftet, dvs. att undersöka i vilken utsträckning en social nätverksanalys kan användas för att studera kriminella nätverk där den kriminella aktiviteten är fokuserad på narkotika.

1.2 Rättssociologisk relevans

BRÅ skriver att ett kriminellt nätverk ofta består av sitt eget informella regelsystem (2005:11). Alltså drivs de kriminella nätverken av andra normer och moraliska tankar än resten av samhället. Fenomenet kring just informella regelsystem och normer är mycket intressant och relevant att diskutera i förhållande till det rättssociologiska problemområdet ”law in books” vs. ”law in action” tillsammans med begreppen sociala normer och social praxis. Tillsammans problematiserar dessa begrepp hur växelverkan mellan lagar och sociala riktlinjer samt hur de påverkar samhället och människorna i det (Mathiesen, 2005, s 23).

Normpluralism är ett synsätt som menar att det i samhället det råder en normativ mångfald. Rättsreglerna är inte de enda gällande utan olika handlingsanvisningar kan gälla beroende på i vilket socialt sammanhang de appliceras (Hydén, 2002). Att de kriminella nätverken tros följa egna normsystem går hand i hand med perspektivet för normpluralism. Genom sin kriminella aktivitet har de ställt sig utanför de ”vanliga” normerna och deras uppfattning av ”law in action” stämmer inte överens med ”law in books”. Dessutom kan man säga att de också har en egen uppfattning om vilka sociala normer som ska följas samt hur dessa efterlevs. Att detta informella regelsystem existerar inom det kriminella nätverket kan påverka relationer mellan människor och också attityder till samhälle och lagar. Insikten om att det existerar olika norm- och regelsystem i olika sociala sammanhang, till exempel i kriminella nätverk, tyder på att det finns normpluralistiska tendenser i samhället. Det finns även andra kontexter där jag tänker att normpluralism kan komma att få stor betydelse. Framförallt tänker jag då på näringslivet och bland myndigheter, där det mycket väl skulle kunna uppstå egna regelsystem för hur organisationen ska skötas och som sedan verkar bredvid rikets lagsystem. Att jämföra de kriminella nätverken med näringslivet är inte helt ovanligt. Till exempel skriver BRÅ (2005:11, s 148) att man inom den organiserade narkotikabrottsligheten hittar samma egenskaper som i näringslivet och att dessa egenskaper medför alla förutsättningar att skapa egna regler och normer inom det system som de befinner sig. Frågan är vad de informella regelsystemen kan få för påverkan på lagsystem, individer och samhället i stort.

1.3 Avgränsningar och definitioner

I denna uppsats har jag valt att studera de nätverk där brottsligheten framförallt varit narkotikabrott. Anledningen till detta är att det ger en klar avgränsning samt att jag tror att fler likheter mellan nätverken kan finnas om de ägnar sig åt samma typ av brottslighet. Denna inriktning har också gjort att jag vet vilka typer av nätverk jag ska söka efter vid insamlingen av empiri.

Just narkotikabrottsligheten är också en typ av brottslighet som karaktäriseras av att ofta vara i form av nätverk (BRÅ 2005:11). Även Tom¹ (intervju 2012-05-18), anställd vid Länskriminalen i Skåne, framhäver att narkotika är ett mycket vanligt inslag när det gäller nätverksbrottslighet. I och med detta blir det ännu mer relevant att lägga fokus på just narkotikanätverk. När jag i den senare delen av uppsatsen, dvs. resultat, analys och diskussion, nämner kriminella nätverk är det alltså nätverk där brottsligheten varit inriktad på narkotikabrott jag syftar på.

I detta delkapitel väljer jag också att presentera några begreppsdefinitioner som jag anser vara av vikt för att skapa en förståelse genom hela uppsatsen. De begrepp som kommer att definieras nedan är *norm* och *informellt regelsystem*.

Norm – En norm är en handlingsanvisning över hur en person bör handla eller bete sig i en viss social miljö (Hydén, 2002).

Informellt regelsystem – När ett informellt regelsystem nämns i denna uppsats avses ett system av normer, dvs. flera normer som inte är grundade i lag, som tillsammans bildar ett ramverk för hur individer bör bete sig i det aktuella sammanhanget. Det kan till exempel gälla hur man ska begå brott eller hur man ska förhålla sig till andra individer i nätverket (BRÅ 2005:11).

1.4 Uppsatsens disposition

Denna uppsats har nu inletts med en kortare introduktion av ämnet samt en presentation av studiens syfte tillsammans med de forskningsfrågor som skall besvaras. Vidare följer nu en bakgrundsgenomgång med förklaringar kring definitionen av ett nätverk samt vad som är en nätverksanalys. Därefter presenteras ett antal tidigare gjorda undersökningar och forskningsprojekt där nätverksperspektiv varit i fokus. I denna del redogörs det först för forskning över nätverks- och gängstrukturer överlag vilket sedan följs av forskning över nätverksanalysens användbarhet. Efterföljande kapitel handlar om denna uppsats teoretiska utgångspunkter, vilka kommer ligga till grund för de huvudteman som analysen sedan byggs utifrån. Med hänsyn till detta har jag valt att disponera uppsatsen på två nivåer. Enligt Hydén (2002, s 103) tar normbegreppet och framförallt sin utgångspunkt i makroplanet, i den mening att normer påverkar

¹ Namnet Tom är fingerat, efter intervjupersonens önskan.

människors beteende genom de sociala systemen. Normbegreppet går dock också att applicera på mikronivå och då genom att förklara människors beteende på en individnivå i förhållande till det sociala systemet. Normpluralismen representerar i denna uppsats makroplanet och skulle kunna ses som en övergripande kapp som definierar utifrån vilket perspektiv ämnet till denna uppsats avhandlas. På mikronivå hittar vi istället teorin om differential association som blir mitt verktyg för att analysera resultatet utifrån ett individperspektiv. En genomgång av metod och insamling av empiri följer sedan. Här presenteras också metodologiska reflektioner samt vilken analysmodell som används. Vidare följer resultat och analys som presenteras under samma kapitel. Här redogörs det för studiens resultat vilka sedan kopplas till de teoretiska utgångspunkterna samt den tidigare forskningen. Slutligen följer en diskussion vilken bygger på egna reflektioner och ger förslag på fortsatt forskning inom området.

2 Bakgrund

Forskning kring kriminella grupperingar har pågått sedan början på 1900-talet (Roxell, s 8). Definitionen av vad som är organiserad brottslighet och vad dessa gruppkonstellationer bör kallas är något problematisk. Det finns ingen fullständig definition av begreppet ”gäng” utan istället finns ett antal olika definitioner med delvis olika innebörd. Det som diskuteras är bland annat graden av organisation, sammanhållning samt delaktighet i brottsligheten. I Sverige finns det idag få grupsammansättningar som kan definieras som riktiga gäng då dessa bland annat kännetecknas av någon form av speciella symboler, speciell kommunikation och besittande av ett territorium. Snarare kanske de ”gäng” som finns i Sverige kan definieras som grupperingar eller nätverk (MOB mot narkotika, 2004, s 10).

2.1 Vad är ett nätverk?

Grundstenarna i ett nätverk är relativt enkla. Nätverket är uppbyggt av noder, även kallade aktörer, som binds samman av länkar vilket representerar individernas relationer till varandra. Det mönster som skapas mellan länkar och noder är vad som bildar nätverket (Borell & Johansson, 1996, s 14).

När man pratar om sociala nätverk överlag, det vill säga nätverk innehållande allt från vänner, familj, medbrottslingar till arbetskollegor, finns det två grundläggande egenskaper som påverkar medlemmarna i nätverken. Det första handlar om relationerna – vem som hör ihop med vem. Relationerna kan vara ganska komplexa och se väldigt olika ut beroende på vilka som äger relationer. De kan vara allt från ytliga till livslånga relationer. Egenskap nummer två handlar om överföring, vilket innebär det som förmedlas via relationernas länkar. I detta ingår det att medlemmarna i nätverket påverkas av vänner och av vänners vänner. Dessutom finns det en påverkan av nätverket i sig självt, genom att strukturen påverkar medlemmarna (Christakis & Fowler, 2009, s 30-41).

Ett nätverk kan studeras på olika sätt. När det gäller att definiera nätverkets gränser kan man till exempel utgå ifrån en nod, det vill säga en person. Detta kallas då ett *egocentriskt nätverk*. Om man istället ser på nätverket som helhet har man en *sociocentrisk* ansats (Borell & Johansson, 1996, s 15). Egenskaperna hos ett socialt nätverk varierar främst beroende på struktur, men också på de innefattande relationerna samt hur komplexa och breda de är (Borell & Johansson, 1996, s 29). Alla nätverk och relationer mellan människor är inbäddade i någon form av formella system, där de påverkas av sociala och kulturella ramverk (Kadushin, 2012, s 40).

Inom nätverk är det också vanligt att relationerna innehåller eller består av makt och status, där den personen med högst rank troligen är den som ges störst förtroende att fatta beslut (Kadushin, 2012, s 39-40). För att summera kan man alltså säga att ett nätverk kan definieras som en mängd relationer mellan människor. Strukturen och funktionen på nätverket bestäms även de genom vilka relationer som nätverket innehåller. Nätverket påverkar människorna i det, och människorna i det påverkar nätverket.

2.2 Vad är en social nätverksanalys?

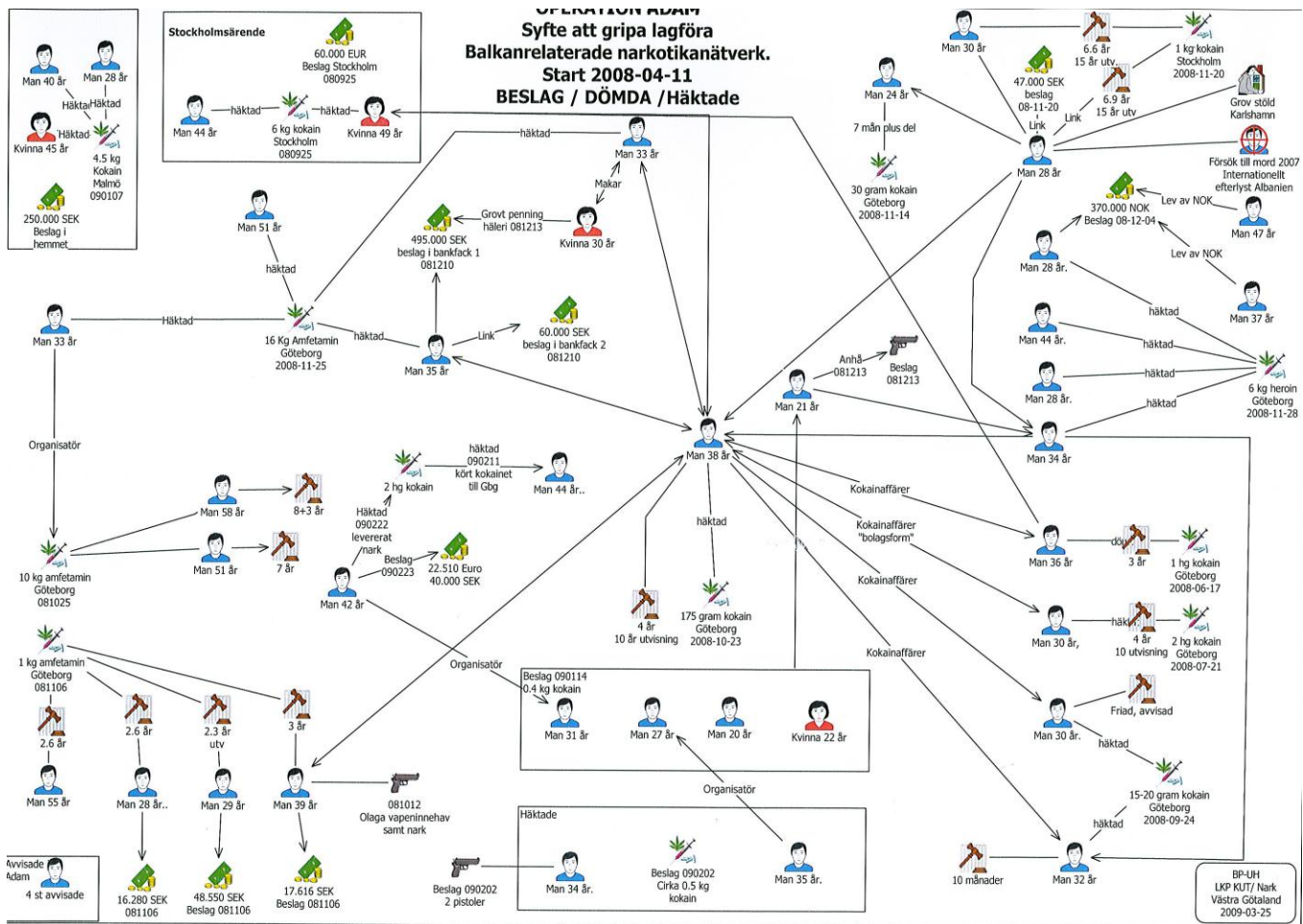
Det är svårt att säga exakt när sociala strukturer och idén om sociala nätverk uppmärksammades av forskare. Det man senare intresserade sig för var former och karaktäristiska drag i sociala strukturer samt hur de påverkar och påverkas av olika sociala möten. Till exempel användes dessa tankar av forskare för att studera grannskapstrukturer och maktsituationer på företag. Den största utvecklingen inom fältet har skett de senaste åren då man applicerat nätverkstänkandet på olika sociala fenomen (Carrington & Scott, 2011, s 1ff). Utgångspunkten i nätverkstänkandet, är till skillnad från det individualistiska synsättet, att det sociala livet skapas av relationer och strukturen på relationerna (Marin & Wellman, 2011, s 11). Kortfattat kan man säga att en social nätverksanalys är ett strukturellt synsätt som fokuserar på det sociala livet i form av mänskliga relationer (Carrington & Scott, 2011, s 1ff).

Nätverkets mönster, de vill säga länkarna mellan noderna, är en central utgångspunkt för nätverksanalysen. En nätverksanalys utgår från att noderna (i form av individer i nätverket) i stor grad talar om vad de tycker, tänker, ser, hör och gör. Det är alltså framförallt aktörernas relationer i olika slags nätverk som är intressant i en nätverksanalys (Borell & Johansson, 1996, s 15). Arbetet med en nätverksanalys börjar i att identifiera nätverksmedlemmarna och göra upp en ram för vilka typer av relationer som ska räknas med i nätverket. Därefter börjar analysen över hur relationerna ser ut (Marin & Wellman, 2011, s 12). Relationer kan vara direkta eller indirekta samt värderade eller binära. En direkt relation är en sådan som går från en nod till en annan medan indirekta relationer existerar mellan två noder utan en speciell riktning. Till exempel är lån av pengar, sökande av råd och hembesök exempel på direkta relationer. En indirekt relation kan istället bestå av ett medlemskap i samma organisation eller förening. Båda dessa typer av relationer kan vara binära eller värderade. Dessa begrepp utgör en avvägning av relationens betydelse. Exempelvis kan en binär relation utgöras av att två individer är vänner med varandra medan en värderad relation ger en indikation på hur nära dessa individer står varandra eller hur ofta de umgås och hur de påverkar varandra. Sammanfattningsvis ger den sociala nätverksanalysen en indikation på hur sociala relationer kan studeras och hur man ska söka svar på ett definierat problem eller en hypotes (Marin & Wellman, 2011, s 20-22).

Syftet med att använda nätverksanalys som metod inom det kriminologiska fältet är att kunna skaffa sig kunskap om vilka relationer som finns mellan

människor som begår brott tillsammans, hur relationerna är strukturerade, vilka de begår brott mot, samt vilka eventuella slutsatser om brottsligheten som kan dras utifrån detta (Pettersson, 2002, s 8).

Nedan följer en illustration över hur en social nätverksanalys kan tänkas ta sig i uttryck.

Källa: Polismyndigheten Västra Götaland, Pressmeddelande 2009-03-26

”Narkotikanätverk sprängda efter stor insats”

3 Tidigare forskning med nätverksperspektiv

Ämnena ”gäng”, ”grupperingar” och ”kriminella nätverk” har under åren varit fokus för många artiklar och rapporter. De har varit aktuella för forskare ända sedan 1920-talet (Roxell, s 8). Det är dock inte lika vanligt med studier där den sociala nätverksanalysen är i fokus. Lena Roxell har genomfört en nätverksanalys över fängelsegång och denna studie visade bland annat att metoden är mycket användbar när det gäller att förstå gängbildningars struktur och normsystem (ibid). Nedan följer en redogörelse över ett antal tidigare undersökningar och publikationer med kriminella nätverk och nätverksanalys i fokus.

3.1 Grupp- och nätverksstrukturer

Lena Roxell har i sin avhandling (2007) fokuserat på hur medbrottslingenskap, kriminella nätverk och grupperingar kan skapas genom en gemensam vistelse på fängelse. Studien baserades på intervjuer och registrerad brottslighet. Även en nätverksanalys gjordes där kriminella nätverk studerades på gruppnivå. Slutsatsen blev att medbrottslingenskap efter avslutad gemensam fängelsevistelse är en relativt ovanlig förekomst. Beroende på strukturella faktorer, såsom utskrivningsdatum och individuella faktorer såsom bostadsort, spelade stor roll för hur väl de före detta intagna kunde behålla kontakten. Nätverksanalysen visade att det kan vara relevant att studera både direkta och indirekta länkar mellan individerna i nätverket. Detta är nödvändigt för att helt förstå nätverkets struktur. Det visade sig att gängmedlemmar begår brott både tillsammans med varandra, med personer från andra gäng samt med personer som inte är klassade som gängmedlemmar. Roxell menade också på att beroende på fångens maktposition i fängelset så kunde denna vara mer eller mindre attraktiv för bildandet eller upprätthållandet av nätverk efter fängelsetiden (Roxell, 2007).

Mobilisering mot narkotika skrev 2004 en rapport som visade att kriminella nätverk som begår många och dessutom allvarliga brott idag är mycket vanliga. Narkotika är ett allt vanligare inslag i den organiserade brottsligheten. Samma studie visade också att de kriminella nätverken ofta har samma typ av struktur, det vill säga med en mängd olika personer kopplade till nätverken men med en liten kärna på runt 10 personer. Nätverken har sitt ursprung framförallt i förortsgängen där de mer organiserade grupperingarna också har sin rekryteringsbas. I förorterna är brottsligheten ofta en väg att göra karriär. Samma studie poängterar också nätverkens föränderlighet över tid och svårigheterna att dra en gräns mellan vad

som är organiserad brottslighet, ungdomsbrottslighet och vardagsbrottslighet (Mobilisering mot narkotika, 2004).

Under 2005 genomförde Länskriminalen i Västra Götaland en studie som riktade in sig på rekrytering till kriminella gäng eller nätverk i Göteborgsregionen. Rapporten var en uppdatering från tidigare års studie, eftersom man ansåg att den grova och organiserade brottsligheten i området blivit alltmer omfattande samt att man av denna anledning ville undersöka vilka förändringar som skett. Göteborgspolisen menar att den organiserade brottsligheten är mycket anpassningsbar och föränderlig. I många fall handlar det om en mängd olika typer av brott och det är inte heller ovanligt att det finns kopplingar till det legala näringslivet. Dessutom menar de på att det inom nätverken förekommer interna informella regelsystem som syftar till att upprätthålla maktordningen inom gruppen och det förekommer dessutom hot och våld för att straffa de som inte följer reglerna. Studien visar också att narkotikabrottsligheten är mycket framträdande i det undersökta nätverket. En intressant slutsats som presenteras är att det bästa sättet att förhindra unga att fastna i en kriminell karriär tidigt i livet är att samhället bör fokusera på de personer som är mest utsatta för att på så vis förhindra ett utanförskap. Många av individerna i den undersökta gruppen debuterade tidigt i brottsligheten, redan vid 15-16 års ålder. Sedan har de haft en snabbt accelererande karriär (Polismyndigheten Västra Götaland, 2005).

McCarthy och Hagan (1995) har även de haft en nätverksperspektiv när de studerat brottsligt beteende. De menar att en persons sociala nätverk spelar stor roll för den personliga utvecklingen och för de kriminella framförallt den kriminella utvecklingen. Brotstekniker, det vill säga olika sätt att begå brott, är något som lärs ut via sociala relationer. Olika typer av brott kan kräva olika skicklighet. Denna kunskap kan ses som ett kapital menar McCarthy och Hagan. Sammanfattningsvis visade deras studie, vilken genomfördes på hemlösa ungdomar i Toronto, att involveringen i ett kriminellt nätverk tillsammans med kriminellt kapital, det vill säga kunskapen om hur man begår brott, ökar chansen att en person begår brott på gatunivå. Författarna menar att en medverkan i ett kriminellt nätverk har lika stor betydelse för den kriminella karriären som ett ”vanligt” socialt nätverk har för en person som söker jobb.

3.2 Nätverksanalysens användbarhet

Hur nätverksanalys kan användas för att studera kriminellt beteende och gängbeteende har bland andra Tove Pettersson (2002) undersökt. Genom tre olika undersökningar har hon försökt ta reda på nätverksanalysens användbarhet. Den första var en huliganundersökning där syftet var att kartlägga brottsaktiviteten hos de mest våldsbenägna supportrarna i Stockholm samt vilka personer de begått brott tillsammans med. Undersökning nummer två kallades etnicitetsundersökningen, vars syfte var att studera strukturen hos ungdomsgrupper som misstänks för våldsbrott samt etniciteten hos de grupper som de begår brott mot. Pettersson gjorde även en undersökning där genus låg i

fokus. Här var syftet att studera innebörden av våldsbrott för pojkar respektive flickor. Författaren menade på att en nätverksanalys är en mycket bred metod då den visat sig framgångsrik både vad gäller studier av gruppstrukturer samt studier av betydelsen av vissa faktorer för vem individer begår brott med och mot. Dessutom verkar metoden vara möjlig att använda för att undersöka flera olika typer av hypoteser samt att den ger många olika tolkningsmöjligheter. Troligen medför metoden också en kunskap om vissa förhållanden som man inte hade kunnat skaffa sig på annat sätt (2002, s 50-170).

Det nätverksanalytiska perspektivet har även använts av Jerzy Sarnecki (2001). Avsikten var att studera medbrottslingenskap bland unga brottslingar samt undersöka huruvida ett sådant perspektiv skulle kunna bidra till nya synsätt och ny kunskap om ungdomsbrottslighetens karaktär (s 1). En av studiens mest intressanta, och även kanske viktigaste, resultat visade att det i Stockholm fanns ett centralt nätverk vilket definierades som den ”undre världen”: I detta nätverk länkades de allra flesta ungdomar med ett kriminellt förflutet samman, antingen direkt eller indirekt. Sarnecki menar att denna gruppstruktur inte hade varit möjlig att finna utan en användning av nätverksanalytisk metod (2001, s 157). Att nätverksanalytisk metod passar sig bäst vid studier där man söker kunskap om grupperns strukturer, hur medlemmarna i ett nätverk är relaterade till varandra vilken eller vilka personer som spelar en central roll är också något som Sarnecki konstaterar (Sarnecki, 2001, s 167). Vad samma författare också konstaterat är att någon form av kontakt med ett kriminellt nätverk ofta har en stor betydelse för en fortsatt kriminell karriär för en individ. Det är ovanligt att en relation mellan medbrottslingar varar längre än en period på sex månader. Istället är det kontakten med kriminella individer överlag, istället för vissa specifika aktörer, som spelar roll för den fortsatta brottsligheten (Sarnecki, 2001, s 50). Trots att ett nätverk ofta ses som beständigt över tid är dess sammansättning föränderlig. I och med detta blir ett nätverk och dess sociala struktur en källa av information för unga kriminella. Nätverket ger dem både relevant information samt nödvändiga kontakter som främjar en fortsatt kriminell bana i livet (Sarnecki, 2001, s 78).

Lena Roxell har i en pilotstudie använt sig av nätverksanalys för att studera fängelsegång. Tanken var att undersöka huruvida en nätverksanalys av kvantitativ karaktär faktiskt går att genomföra när det gäller att studera fängelsegång. I nätverksanalysen har personer misstänkta för brott tillsammans länkats till varandra. Studien visade att det är ovanligt att personer begår brott tillsammans efter en avslutad gemensam vistelse på anstalt. Roxell menar på att det vid en nätverksanalys är viktigt att inte dra förhastade slutsatser om nätverkets struktur eftersom resultatet i många fall kan påverkas av de att det insamlade materialet är bristfälligt eller begränsat. Trots detta argumenterar hon för att en nätverksanalys är en bra metod som fungerar tillfredställande vid rätt utförande (Roxell, rapport 9).

4 Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel följer en redogörelse över relevanta teorier och perspektiv som ska hjälpa mig att ta mig närmare denna uppsats övergripande syfte och frågeställningar. De perspektiv som lyfts fram är normpluralism och differential association. Dessa är inte på något sätt uttömmande för att förklara kriminella nätverks existens och fortlevnad, men avser att ge en eventuell förklaring till de resultat som denna uppsats presenterar. De ger alltså inte generell bild av en övergripande sanning utan ger snarare en bild av en liten fördjupad del av de kriminella grupperingar och nätverk som studeras.

Grundtanken för den teoretiska utgångspunkten är att det i samhället finns mer än ett gällande normsystem samt att människor är länkade till varandra genom olika former av sociala nätverk där typen av nätverk och individerna i det, tillsammans definierar det normativa ramverk som ska följas. Det är utifrån denna grundtanke som jag låtit normpluralismen vara den typ av glasögon jag använder för att angripa ämnet. Differential association blir istället den teori jag använder för att försöka förklara varför vissa relationer i kriminella nätverk ser ut som de gör och i vilka sammanhang de existerar. Jag har medvetet låtit den teoretiska delen i denna uppsats ta en mindre roll. Teorin används främst för att försöka närma mig en förståelse för de kriminella nätverken och deras organisation. Dessutom erbjuder de teoretiska perspektiven en möjlighet att lyfta fram intressanta aspekter kring ämnet.

4.1 Normpluralism och differential association

Normbegreppet kan användas för att förstå och förklara människors handlingar. För att en handling eller ett uttalande ska få normativ status krävs det att den får konsekvenser på en annan persons handlande (Hydén, 2002, s 98). Normer kan sägas vara en handlingsanvisning om hur människor bör agera i ett visst sammanhang (Hydén, 2002, s 14-15). *Normpluralismen* sätter normativ mångfald i fokus. Normer som reglerar beteenden kan tillsammans bilda mönster vilket skapar normsystem. Hur mönstret ser ut och vilka handlingar som normerna reglerar skiljer ett system från ett annat. I normsystemen finns normer som eventuellt kan leda till att de som berörs av systemet agerar på ett visst sätt i ett visst sammanhang. Normerna upprätthåller också de gränser som skiljer vem som tillhör respektive inte tillhör ett visst socialt sammanhang. Avvikelser mot normsystemets regleringar kan innebära att personer utesluts ur gemenskapen (Hydén, 2002, s 98).

Hur pass stark en norm blir och hur stor inverkan den har på en individ har att göra en med en mängd olika faktorer. Till stor del har det att göra med individernas inbördes relationer med normens betydelse, kommunikation samt norminläring. Detta innebär att personer tillskansas en viss förväntning på vilken roll denna person tar i systemet. I rollen finns alltså förväntningar på hur relationen till andra människor ska se ut. Ur detta perspektiv kan man se samhället som ett stort nätverk av roller och av ömsesidiga förväntningar som styr relationerna (Hydén, 2002, s 100).

Flera normsystem kan alltså verka sida vis sida och det är utifrån denna synvinkel som de kriminella nätverken kommer in i bilden. Kriminella nätverk är nämligen ett bra exempel på organisationer där egna normer och regler växer fram. På många sätt står de till och med helt utanför det lagsystem som av många anses vara det enda gällande. Genom normpluralistiska tankar ser vi möjligheter för flera normativa system att verka och existera bredvid varandra. De informella system som skapas inom nätverken är inte vedertaget bland alla i samhället och kan inte tillskrivas samma status som ett rättsystem. Att det överhuvudtaget kan skapas egna norm- och regelsystem utanför vårt lagsystem tyder dock på att det finns normpluralistiska tendenser i samhället.

Normpluralism öppnar även upp för många andra viktiga samhällsfrågor, kanske främst frågor kring makt. Var finns den, hur uppkommer den och under vilka former verkar den? Detta leder vidare till ett bredare perspektiv om samhället, dess kontinuitet och föränderlighet (Griffiths, 2002, s 289). Om kriminella nätverk kan skapa egna norm- och regelsystem, kan det då tänkas att det med normpluralistiska tankar även skapas samma typ av regelsystem i andra organisationer? I flera fall har kriminella nätverk faktiskt jämförts med organisationer inom näringslivet (BRÅ 2005:11, s 148). Vad dessa informella regelsystem får för påverkan på lagsystemet, individer och samhället i stort är intressanta frågor att titta närmare på i framtiden.

Framför allt ser jag normpluralismen som ett verktyg för att öppna upp för ett synsätt där just informella regelsystem, gruppstrukturer och funktioner inom gruppen läggs i fokus. Med kunskapen om att det i de kriminella nätverken finns informella regel- och normsystem kan man anta att de också besitter en mängd gemensamma faktorer som blir relevanta att studera då man försöker förstå nätverkens verksamheter. Av just denna anledning är detta det normpluralismen ett mycket intressant och relevant perspektiv att utgå ifrån när det gäller social nätverksanalys som metod. Nätverksanalysen blir som en förlängning av normpluralismens tankar om de olika normativa ramverkens betydelse för grupper och gruppstrukturer i olika miljöer. Genom normpluralismen ges en möjlighet att studera nätverken ur ett större perspektiv där man kan ställa sig frågan hur informella regelsystem påverkar gruppen samt i den kontext där de existerar. Att låta normpluralism verka som en övergripande teoretisk kapp kring kriminella nätverk blir relevant ur den aspekten att det för fokus mot vad det är som driver dem. Vilka normer är det som styr och vilka relationer är det som skapar de informella systemen? Att sedan studera nätverken närmare genom att identifiera gemensamma egenskaper genom en social nätverksanalys kan i slutändan leda till en bild av nätverken i dess helhet.

En nätverksanalys har sitt främsta syfte i att utröna relationer mellan människor samt gruppstrukturer. Om man dessutom tänker sig att grunden i ett kriminellt nätverk innebär brottslig aktivitet i deltagande med andra och att relationerna i nätverket består av personernas länkar till varandra samt vem som begår eller planerar att begå brott tillsammans med vem blir det synsätt som kriminologer kallar *Chicago-skolan* aktuellt. Denna skola menar att brott, precis som många andra beteenden, är en social produkt som skapas av samhället och människorna i det (Ball, Cullen & Lilly, 2007, s 33). Då både normpluralismen och Chicago-skolan lägger sitt fokus på människor i korrelation med varandra blir dessa utgångspunkter väldigt centrala för att utvärdera den sociala nätverksanalysens tillämpbarhet på kriminella nätverk.

Att vara en del av ett kriminellt nätverk innebär troligen att denna person har många kontakter med personer som mer eller mindre har en fot i den kriminella världen. Normer och sociala roller förs med största sannolikhet vidare till nya medlemmar. På detta sätt blir de kriminella värderingarna en accepterad del av livet. Sutherland har skapat teorin *differential association*, vilken menar att kriminellt beteende är inlärt via sociala interaktioner och utgör en liten djupdykning ner i Chicago-skolan. Enligt Sutherland finns det två vägar att välja, den kriminella eller den konventionella. Beroende på vilken av dessa vägar som har starkast influenser för en individ skapas en grund för huruvida kriminalitet kommer att bli en accepterad del av livet eller inte. När det kriminella beteendet blir inlärt medför det kunskaper om hur brott begås, specifika motiv, rationaliseringar samt attityder. Sutherland menar också att synen på lagen kan påverka graden av kriminell aktivitet. Om en person anser att lagen är något som kan brytas, snarare än något som bör följas, kommer detta med all sannolikhet landa i en kriminell karriär (Ball, Cullen & Lilly, 2007, s 42-43). Inom det normpluralistiska perspektivet anses lagen inte vara självexisterande och inte heller klart skiljd från annan normativ ordning, utan istället verkar flera normsystem bredvid varandra (Griffiths, 2002, s 296). Sutherland menar i sin *differential association* att synen på lagen påverkar om en individ väljer den kriminella eller konventionella banan i livet. Hade lagen varit absolut och allmänt gällande hade alla människor varit laglydiga. Att människor har en möjlighet att välja, eller bli påverkade att gå en viss väg tyder på att det finns ytterligare normativa ordningar att följa utöver lagen.

Differential association används i denna uppsats som en förklaring till varför det i kriminella nätverk uppstår egna normsystem samt gemensamma faktorer i hur dess strukturer ser, samt även hur de upprätthålls. Den kan dessutom utgöra en förklaring till varför vissa länkar eller relationer mellan människor existerar, samt vad de utgörs av. Hur känner de aktuella individerna varandra och på vilket sätt är de länkade till varandra? Det är kontakten mellan individer som avgör om det blir den kriminella eller konventionella vägen som får starkast betydelse och därmed avgör en individs val av livsstil. En nätverksanalys blir då ett verktyg att identifiera dessa relationer vilket vidare blir ett led i att förstå och studera de kriminella nätverken överlag.

5 Metod

Under detta kapitel följer en redogörelse över använda metoder. Inledningsvis presenteras det övergripliga genomförandet samt hur det kopplas till uppsatsens syfte. Därefter går jag igenom mina två använda metoder mer ingående, vilket kommer bidra med en tydligare överblick över vad som gjorts samt varför.

5.1 Genomförande

Då mitt syfte med denna uppsats är att undersöka vilka gemensamma gruppstrukturer som eventuellt kan identifieras i de kriminella nätverken, samt hur en nätverksanalys skulle kunna användas för att studera dessa nätverk har jag valt att låta min empiri utgå ifrån artiklar från dagstidningar. Syftet med att använda artiklar är att de framförallt hjälper mig att identifiera gemensamma gruppstrukturer. Genom att skaffa mig kunskap om strukturen i ett kriminellt nätverk kan jag sedan med den sociala nätverksanalysen som metod i fokus ta ställning till dess för- och nackdelar i dess användning för att lyfta fram just de relationer som nätverkens medlemmar innehar.

De artiklar jag valt är alla inriktade på narkotikanätverk som blivit sprängda och i vissa fall där de inblandade individerna blivit dömda. Anledningen till att jag valt tidningsartiklar är att jag genom dessa kan identifiera likheter mellan de olika nätverken genom hur de beskrivs samt deras tillvägagångssätt. Totalt rör det sig om tio artiklar fördelat på fem nätverk. Jag har dessutom valt att komplettera denna empiri med en intervju med en person inom polisen som besitter mycket kunskap kring kriminella nätverk. Detta för att få en inblick i hur man praktiskt tänker och arbetar med området. En mer ingående presentation av hur artiklarna använts och analyserats följer i delkapitlet nedan.

Jag har valt en kvalitativ inriktning på min uppsats, eftersom detta perspektiv, till skillnad från en kvantitativ inriktning, erbjuder en möjlighet att systematisera (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud, 2009, s 238) och lyfta fram mönster samt förstå (Trost, 2007, s 23). Jag anser detta vara det lämpligaste synsättet för min uppsats då syftet är att lyfta fram gemensamma gruppstrukturer i kriminella nätverk, och därefter undersöka hur detta kan studeras närmare med hjälp av en social nätverksanalys.

5.1.1 Kvalitativ textanalys

I min uppsats har artiklar från några av Sveriges dagstidningar legat till grund för mycket av den empiri som uppsatsen bygger på. Anledningen till att artiklar blivit mitt val är framförallt för att de är relativt lättillgängliga. Nätverksbrottslighet och den brottsliga arenan överhuvudtaget, är annars svårt att få tillträde till.

Tidningsartiklar är i viss mån ett problematiskt material eftersom man aldrig kan vara helt säker på var information kommer ifrån samt om den faktiskt är korrekt. Jag är i mitt material inte ute efter exakta sakfrågor utan lägger istället mitt fokus på vilka gemensamma teman som kan identifieras. Till exempel är jag istället för ett exakt antal inblandade personer snarare intresserad av det faktum att brotten faktiskt begåtts tillsammans med andra och att flera personer är inblandade. Mitt mål är att se om de likheter och gemensamma nämnare som nätverken består av är av sådan karaktär att de kan studeras med hjälp av en nätverksanalys. Därav anser jag att tidningsartiklar ändå kan vara väl motiverade att använda i som del av empirin i min uppsats. Dessutom kommer de teman och kategorier som identifieras i artiklarna antingen backas upp eller slås ner genom jämförelse med tidigare gjorda nätverksanalyser, tidigare forskning samt en intervju med en person som är kunnig inom området.

Artiklarna fann jag genom sökningar på webben via Google. Ord som användes var: *kriminella nätverk*, *narkotikanätverk* i kombination med *artikel*.

Anledningen till att jag valt att studera dessa med hjälp av kvalitativ textanalys är för att detta perspektiv innebär att man med hjälp av noggrann läsning av textens olika delar, helhet samt kontext tar fram de delar av texten som anses vara av vikt utefter vad det är forskaren eftersöker. Den kvalitativa textanalysen är att föredra framför kvantitativa metoder just för att den tillåter forskaren att ta del av den information som kan finnas dolt under ytan och som med största sannolikhet endast går att nå genom en noggrann genomgång av texten (Esaiasson et al., 2007, s 237). Eftersom jag i denna uppsats varit intresserad av gemensamma faktorer och omständigheter kring kriminella nätverks gruppstrukturer snarare än antal och mängder har den kvalitativa textanalysen varit den mest lämpade för att nå fram till syftet.

5.1.2 Telefonintervju

En telefonintervju gjordes med en polisanställd man som jobbar som handläggare på Länskriminalen Skåne. Intervjun genomfördes i naturalistisk anda vilket innebär ett synsätt där forskaren försöker vinna tillträde till en viss typ av kunskap om omvärlden genom att lyssna till intervjupersonens perspektiv (Ryen, 2004, s 32). Sanningen är den verklighet som intervjupersonen presenterar (Ryen, 2004, s 42). En intervju inom det naturalistiska paradigmet genomförs på bästa sätt genom

att vara halvstrukturerad på det vis att upplägget i förväg inte är alltför styrt. Den skulle kunna liknas vid ett vanligt samtal, med skillnaden att det finns bestämda avsikter. En viktig del inom den naturalistiska intervjun är intervjuguidens upplägg. Fokus ska ligga på att på minsta sätt påverka intervjupersonens svar. Detta görs lättast genom att följa en viss struktur när intervjuguiden upprättas. Generellt sett skulle man kunna säga att en halvstrukturerad intervju i naturalistisk anda ska innehålla en inledande fas, en huvudfas och en avslutning (Ryen, 2004, s 46). Med detta i åtanke byggde jag min intervjuguide genom att starta inledningen med ett antal bakgrundsfrågor och mer lättsamma frågor där syftet var att skapa en bra stämning och förtroende mellan mig och intervjupersonen. Detta är något som rekommenderas av McCracken, citerad i Ryen (2004). Därefter följde huvudfasen med frågor kring själva forskningsämnet (ibid). Fokus i huvudfasens del var gruppstrukturer i kriminella nätverk samt nätverksanalysens för- och nackdelar som metod för att studera dessa nätverk. När huvudfasen var avslutad avslutades intervjun på ett positivt sätt med en genomgång av de intressanta aspekter som tagits upp (för exakta frågor se bilaga 1).

Av praktiska skäl genomfördes intervjun via telefon. Detta medför både en hel del fördelar samt en del nackdelar. Fördelen är framförallt den tidssparande aspekten. Den främsta nackdelen är att kroppsspråk och dylikt missas. Jag ser dock inte detta som ett problem eftersom syftet med intervjun framförallt är att ta reda på sakomständigheter och inte känslor och upplevelser där kroppsspråk och uttryck får mer betydelse. Även om jag hade haft möjlighet att genom en intervju på plats ta del av både muntliga svar och kroppsuttryck så hade detta inte haft någon betydelse för resultatet och analysen i stort.

5.2 Modell för analys

För att studera innehållet i artiklarna har jag valt att använda mig av kvalitativ innehållsanalys. En sådan analys innebär att man i det studerade materialet söker efter teman och kategoriserar, för att skapa en förståelse för de mest relevanta delarna av materialet (Bryman, 2001, s 364). Materialet har analyserats med influenser av *grounded theory* vilket är ett av de vanligaste synsätten när det gäller att analysera data från kvalitativa studier. De grundläggande dragen är insamling och analys av data genomförs parallellt och i en växelverkan med varandra (Bryman, 2001, s 375). Ansatsen har sitt främsta intresse i det sociala samspelet mellan människor samt sociala händelser (Thornberg & Forslund Frykedal, 2009, s 38). En viktig process vid användandet av *grounded theory* är själva kodningen. Kodning innebär i detta fallet att man namnsätter delar av sitt material och som kan vara av vikt för det som studeras. Bryman citerar Charmaz (1983) som menar på att ”koder [...] fungerar som ett enkelt sätt att etikettera, åtskilja, sammanställa och organisera data” (Bryman, 2001, s 377). Det som skiljer min utgångspunkt från *grounded theory* i sin helhet är att jag valt att inte försöka generera någon teori genom mitt material. Anledningen till detta är att det helt enkelt inte överensstämmer med uppsatsens syfte. Istället har jag använt

grounded theory främst som ett hjälpmedel gällande kodning och att plocka fram de viktiga delarna ur mitt material. Användandet av grounded theory grundar sig alltså i det metodologiska verktyg som modellen erbjuder och inte det resultat som vanligtvis följer.

När det gäller kodningen har jag valt att utgå ifrån vad som i Bryman (2001) benämns som *öppen kodning*. Denna typ av kodning innebär att datan studeras, jämförs och bryts ner för att sedan kategoriseras och grupperas (ibid). Mitt fokus har varit att leta efter kategorier och gemensamma teman i de valda tidningsartiklarna och nätverksanalyserna. Genom att läsa materialet noga och flera gånger har jag lyckats komma fram till ett antal liknande beskrivningar av nätverk som sedan kategoriserats. Thornberg och Forslund Frykedal menar att kodningen kan göras genom att exempelvis stryka under ett ord, mening eller avsnitt som på något sätt representerar det tema som är relevant för uppsatsen (2009, s 42), och det är också denna metod som jag använt för att materialet till denna uppsats.

5.3 Urval

Mitt urval kan liknas vid ett bekvämlighetsurval. Denna typ av urval betyder i princip ”man tager vad man haver” (Trost, 2007, s 31-32). Eftersom mitt främsta material består tidningsartiklar, vilka jag funnit med hjälp av relevanta sökord, har jag därmed använt mig av det material som dykt upp vid sökningarna. Detta innebär att min studie endast blir en fallstudie av de nätverk som de aktuella tidningarna tar upp. Mitt resultat blir alltså inte generaliserbart på alla nätverk, men ger ändå en riktlinje för hur gruppstrukturer och kriminella nätverk kan studeras.

5.4 Metodologiska reflektioner

En fråga som ofta uppkommer när det gäller studier av nätverk är hur pass representativt de delar av nätverket som studeras är för det sanna nätverket. Innebär den insamlade empirin att man faktiskt studerar nätverket i dess helhet? (Pettersson, 2002, s 41). I denna uppsats är dock inte syftet att studera ett nätverk i dess helhet, utan snarare att se huruvida en nätverksanalytisk metod kan användas för att uppnå detta. Av denna anledning är ovanstående inte ett problem, men jag tror att det kan vara av vikt att under resultat- och analysredovisning ha detta i åtanke. Denna studie ger endast en liten bild av nätverksanalytisk metod.

Kriminella nätverk är mycket föränderliga (Prell, 2012, s 77). Detta gör att det skapas en svårighet kring begreppet reliabilitet. Uppnås omständigheterna kring detta begrepp, vilket innebär att samma typ av studie vilken görs vid ett annat tillfälle ändå skulle ge samma resultat (Esaiasson et al., 2007, s 70) ökar studiens

tillförlitlighet. Eftersom ett nätverk som sagt är föränderliga över tid måste en man vid en studie med nätverksperspektiv alltid ha i åtanke att nätverken kan se annorlunda från en tidpunkt till en annan. Återigen hänvisar jag i denna uppsats till det faktum att syftet inte är att studera ett nätverk som helhet utan istället gemensamma faktorer som gör eller inte gör det möjligt att använda en nätverksanalys och därefter studera nätverkets hela struktur och länkar.

Vidare vill jag också nämna ett par ord om studiens validitet, det vill säga, studiens potential att mäta det den avser att mäta (Esaiasson et al., 2007, s 61). Om det resultat som empirin ger faktiskt stämmer överens med de forskningsfrågor som denna uppsats utgår ifrån blir den valid. Jag ser att denna studie har all möjlighet att faktiskt komma fram till ett svar på de forskningsfrågor som ställts. Eftersom nätverkskonstellationer är så pass föränderliga över tid är det viktigt att inte dra förhastade slutsatser om dess strukturer och relationerna mellan individer. För att uppnå validitet bör analys utgå ifrån ett perspektiv som gör de aktuella nätverken inte anses som definitiva utan att studien blir en fallstudie som utgår ifrån de omständigheter som gör sig gällande vid aktuell tidpunkt.

Materialet i uppsatsen består främst av sekundärkällor, vilket medför ett behov av mer omfattande källkritik. Eftersom de rapporter som används empirin ändå kommer från legitima källor, dvs. rapporter från myndigheter, är det ändå värt att anta att de i sin tur använt relevanta källor vilket i stort gör materialet tillförlitligt.

5.4.1 Etiska överväganden

Det har inte funnits något direkt behov av några etiska överväganden i denna uppsats, troligen för att förfarandet är relativt teoretiskt. Eftersom intervjupersonen i telefonintervjun faktiskt har kontakt med kriminella nätverk och den kriminella världen i det dagliga arbetet, önskade denna att vara anonym. I och med detta har jag valt att låta intervjupersonen få ett fingerat namn i uppsatsen.

5.4.2 Metodologiska problem

Inledningsvis hade jag för avsikt att utföra en social nätverksanalys från grunden och genom relevanta källor ta fram strukturen för två olika nätverk för att sedan jämföra dem. Syftet med detta var dock liknande det som nu är i fokus för uppsatsen, dvs. att se om det finns gemensamma gruppstrukturer hos kriminella nätverk samt i så fall hur de ser ut och vilka de är. Tyvärr uppstod det en hel del problem längs vägen, bland annat med kontaktpersoner som skulle bidra med hjälp och kunskap, som sedan inte gick att få tag på. Därav valde jag att skifta inriktning och landande slutligen i detta uppsatsämne.

6 Resultat och analys

Nedan kommer resultatet av denna studie att presenteras. Resultatet kommer även att analyseras utifrån tidigare forskning samt de två teoretiska utgångspunkterna, normpluralism och differential association. Tillsammans kommer detta att mynna ut i ett svar på uppsatsens övergripande syfte dvs. hur pass applicerbar den sociala nätverksanalysen är när det gäller studier av kriminella nätverk.

Med normpluralismen i bakhuvudet kan man tänka sig att sådana verksamheter som kriminella nätverk ägnar sig åt, överhuvudtaget existerar just för att det i samhället finns olika normsystem. Lagen är inte det enda och allmänt gällande regelsystemet. Detta blir ett problem eftersom det uppstår olika sätt att bete sig i samhället. En intressant fråga som väcks är hur parallella normsystem påverkar samhället och människorna i det? Är det så att det är relationen mellan människor och de erfarenheter och kunskaper som utbyts som är en möjlig anledning till att parallella normsystem och vägar utöver den konventionella är möjlig? Man kan tänka sig att det brottsliga beteendet skapas genom en norm som menar på att lagen är något som är möjligt att bryta snarare än att följa. Dessa frågor leder oss vidare till frågan kriminella relationer ser ut och vad de består av. Att nätverk överhuvudtaget uppstår och innehåller sina egna informella regelsystem skulle kunna förklaras genom Sutherlands differential association, vilken menar att kunskaper och attityder om brott överförs mellan individer är en av de största orsakerna till att individer hamnar i en kriminell karriär (Ball, Cullen & Lilly, 2007, s 42-43). Att koppla nätverksanalysen till dessa tankar blir relevant i det avseende att den skulle kunna användas för att identifiera nyckelpersoner samt poängtera vilka normer och gemensamma gruppstrukturer som får betydelse för nätverkens fortsatta verksamheter (Pettersson, 2002; Sarnecki, 2001; intervju 2012-05-18).

De kriminella nätverken

6.1 Beskrivning av nätverken

För att ge en mer ingående förståelse av den resultat- och analysredovisning som följer nedan introduceras denna del med en presentation av de aktuella nätverk som studerats. Fokus ligger på deras strukturer och verksamheter.

6.1.1 Nätverk A

Redan år 2010 fick Tullkriminalen tips och sidouppgifter från olika utredningar vilka pekade på att det skulle finnas ett amfetaminnätverk med internationella förgreningar verksamt i Malmö. Under våren 2011 beslagtogs över 30 kilo amfetamin i Malmö. Polisen hade tre personer i fokus för spaningsarbetet och slutligen greps en 30-årig man, samt de två övriga en kort tid efter. I samband med utredningen kring amfetaminnätverket upptäcktes och stoppades tre amfetaminfabriker i Bulgarien, vilket ledde till att flera personer greps. Man hittade även en mängd verktyg för att framställa narkotika samt vapen och sprängmedel. Slutligen ställdes fem män i åldrarna 44-62 år inför rätta för grova narkotikabrott.

6.1.2 Nätverk B

Ett svenskt kokainnätverk sprängdes under 2010 efter att man uppmärksammat åtta år gamla bilbedrägerier. En pilot från Malmö grips i Los Angeles efter att länge ha varit eftersökt misstänkt för bilbedrägerier. Det visade sig att piloten hade en helt annan verksamhet för sig än vad man först trodde och i hans lägenhet fann man 32 kilo kokain. Piloten var, tillsammans med en annan Malmöbo, huvudman för en knarksmugglingsorganisation vid namn DTO. DTO hade vid tillfället 15 medlemmar och var en underavdelning till den jugoslaviska maffian i Sverige. Med hjälp av biltransporter har de lyckats smuggla i knark i Sverige. Totalt är sex personer misstänkta i härvan.

6.1.3 Nätverk C

Sex personer i Västernorrland misstänktes och dömdes under 2010 för grovt narkotikabrott. De har hanterat både amfetamin och metamfetamin. Personerna har både fört in, levererat vidare samt sålt narkotika. Troligen har det mesta utav narkotikan sålts till missbrukare i Sundsvallsområdet samt norra Hälsingland. Tillvägagångssättet var att gömma knarket fågelholkar vilka spikades upp i träd. Verksamheten styrdes av en man hemmahörande i Sundsvall.

6.1.4 Nätverk D

2009 upptäcktes vad man misstänkte var en av de största knarkhärvorna någonsin i Kronobergs län. Tio personer var inblandade och runt 7 kilo cannabis beslagtogs. De inblandade greps när partiet cannabis skulle byta ägare. Troligen skulle större delen av narkotikan säljas vidare till ett annat gäng i Skåne. En person i 30-års åldern hemmahörande i Värnamo misstänks vara huvudmannen. Man har också sett kopplingar till Norge. Fyra av tio män åtalas för grovt narkotikabrott medan de övriga åtalas för försök till grovt narkotikabrott.

6.1.5 Nätverk E

Nätverket, som i denna uppsats kallas nätverk E, är ett mycket stort nätverk där runt 37 personer häktades år 2009. Polisen inledde våren 2008 en operation mot ”Balkanrelaterade narkotikanätverk”, där fokus var smuggling och försäljning av narkotika. Vad man fann var att tre olika nätverk från Balkan hade kopplingar till varandra och genom detta kunde man sedan beta av de inblandade personerna efterhand. Det har gjorts mycket stora beslag av narkotika i samband med att man sprängt nätverket. Förundersökningarna och kartläggningarna av nätverken skedde i samverkan med flera länder.

6.1.6 Teman

I de studerade tidningsartiklarna har jag funnit fyra teman som är genomgående för de nätverk som varit i fokus. Dessa teman är; *kontaktnät*, *centrala figurer*, *tidigare kriminalitet* samt *uppgifter inom nätverket*. Resultatet kommer därmed att presenteras och analyseras utifrån dessa.

6.2 Kontaktnät

”När vi märkte att de tre olika nätverken från Balkan har varit relaterade till varandra har vi kunnat beta av dem efterhand” lyder ett citat ur en artikel om nätverk E.

Att de olika nätverken har många kontakter är tydligt både om man ser till de aktuella artiklarna, det som framkam under telefonintervjun, (intervju 2012-05-18), samt tidigare forskning. Ett sätt att skapa kontakter verkar vara genom rekrytering och kontakt med den kriminella världen. Ju fler kontakter med kriminella desto större risk är det att det kriminella beteendet och kunskaperna om att begå brott överförs till nya medlemmar (Polismyndigheten Västra Götaland, 2005). Att så skulle vara fallet backas upp av differential association som menar att det kriminella beteendet överförs mellan individer. Med denna insikt förstärks behovet av att identifiera nyckelpersoner för att i en förlängning kunna minska rekryteringen till de kriminella nätverken och i en ytterligare förlängning även deras verksamheter. Detsamma gäller att identifiera personer som kan vara i riskzonen för att tidigt dras in i den kriminella banan (ibid).

I en artikel om nätverk D finner man följande *”En del av partiet såldes i Värnamo, men större delen av skulle säljas vidare till ett annat gäng i Skåne”*. Detta är ännu ett tecken på att de kriminella nätverken har många kontakter och att dessa är spridda över hela landet. I samma nätverk berättar man också om att det finns mycket som tyder på att det finns kopplingar även i Norge. Att narkotikabrottsligheten är mångsidig, mångkulturell och multinationell (BRÅ 2005:11), blir här väldigt tydligt.

Tecken på att alla nätverken skulle ha ett stort kontaktnät framkom i alla artiklar. I nätverk A fanns det till exempel ”nära kopplingar till Malmös gängvärld” och om nätverk B kan man läsa att ” [...] är en underavdelning till den jugoslaviska maffian i Sverige”. I en nätverksanalys ligger fokus mycket på att identifiera hur en relation mellan två eller flera personer ser ut och vad den består av. På så sätt får man en bild av hur de olika individerna påverkas av varandra och av nätverket i sig självt (Christakis & Fowler, 2009). Samma författare poängterar att relationerna kan vara allt från livslånga till ytliga, och detta backas upp av Toms erfarenheter (intervju 2012-05-18), då han berättar att nätverk ofta består av relationer som kan vara exempelvis familje-, etnicitets- eller vänskapsbundna. På så vis kan varje relation se olika ut. Eftersom nätverken är så pass föränderliga och egenskaperna varierar ökar behovet av att se om det faktiskt finns några gemensamma faktorer som är värda att studera för att få en djupare insikt om dess funktioner. Där kommer nätverksanalysen in i bilden, då denna metod lämpar sig allra bäst när man söker kunskap om gruppstrukturer, människors länkar till varandra samt vilka personer som spelar en central roll i nätverket (Sarnecki, 2001).

6.3 Centrala figurer

Jag har nu med hjälp av både normpluralism och differential association konstaterat att det i ett kriminellt nätverk troligen kan finnas egna norm- och regelsystem samt att kunskapen om dessa förs vidare mellan personer genom dess relationer. Genom normerna skapas en funktion för det system som de verkar inom och påverkar även individerna i systemet (Hydén, 2002, s 103). Då är frågan vem som står för normskapandet och för att denna kunskap förs vidare inom nätverket? Här kommer nätverksanalysen in i bilden genom att denna metod bidrar med kunskap om hur relationer ser ut och vilka personer de sträcker sig mellan. Tom berättar att ett utmärkande drag för ett kriminellt nätverk är att det finns en inre och en yttre krets. Den inre kretsen består av ett mindre antal individer som står varandra nära. Dessa personer har i många fall känt varandra över en längre tid medan den yttre kretsen snarare består av personer där relationerna är mer ytliga. De egenskaper som finns i den yttre kretsen kan utnyttjas för att begå brott (intervju 2012-05-18). Detta backas upp av MOB mot narkotika (2004) som menar att de kriminella nätverkens struktur består av en mängd olika personer som är kopplade till varandra på olika sätt, men att det ofta finns en kärna på runt 10 personer. Göteborgspolisen har uppmärksammat och konstaterat att de kriminella nätverken upprätthåller interna informella regelsystemen genom hot och våld.

I de studerade artiklarna finner vi bland andra följande citat:

”Ändå är de tyngsta, som vi ser som huvudmän, ännu inte dömda” (Nätverk E)

”Tre centralfigurer i Malmö var fokus för spaningsarbetet [...]” (Nätverk A)

”Nu har rättegången inletts mot tio personer [...]” (Nätverk D)
Dessa citat tyder alla på att centrala figurer och en inre kärna är vanligt förekommande bland nätverken.

Vad är det då som gör att de centrala figurerna är intressanta? Eftersom det är parallella normsystem och normöverförande i form av kunskap om brott som är i fokus i denna uppsats tar sig svaret på denna fråga sin utgångspunkt här. Utgår man ifrån den tidigare forskningen finns det många antydningar på att det är de centrala figurerna som skapar och upprätthåller de regler som ska följas inom nätverket. Därmed är de också intressanta att studera ur en annan synvinkel, nämligen den att ett nätverk skulle kunna sättas ur spel om de centrala figurerna, huvudmännen, identifieras och omhändertas. Med anledningen av att Sarnecki (2001) konstaterar att en källa för kunskap om brott för unga kriminella är kontakter med andra kriminella, är det troligt att tänka sig att de centrala figurerna också är en av de främsta orsakerna till att ungdomar leds in i en kriminell livsstil.

Maktbegreppet är relevant att ta i beaktande när det gäller nätverks- och relationsanalyser. Makt är beroende av de relationer som det befinner sig i (Borell & Johansson, 1996, s 114). Samma författare nämner att det finns en ”morot” och en ”piska” för att motivera handlingar och upprätthålla makt (Borell & Johansson, 1996, s 115ff). Att det finns morötter och piskor i kriminella nätverk är något som konstaterats av Polismyndigheten i Västra Götaland (2005) då de pratar om straff och hot för att reglerna inom det informella normsystemet ska upprätthållas. Även Hydén (2002, s 99) skriver att det i alla sociala system finns förväntningar som upprätthålls genom sanktioner. Att avvika från systemets normer och de inbyggda förväntningarna kan leda till att man utesluts ur gemenskapen. Med differential association i åtanke kan man också tänka sig att kunskapen om belöning och straff, dvs. moroten och piskan, är något som överförs genom relationer med andra kriminella. Om den tilldelade uppgiften utförs enligt önskan uppnås framgång samtidigt som ett misslyckat uppdrag kan innebära sanktioner. Att uppnå framgång och pengar tros vara den största motivationen till att vara en del av ett kriminellt nätverk. BRÅ (2005:11, s 7) har tidigare konstaterat att den kriminalitet som utförs i nätverk genererar pengar, likväl som det i intervjun med Tom, framkom att nätverken i stor mån engagerar sig i all typ av brottslighet som genererar pengar (intervju 2012-05-18).

6.4 Tidigare kriminalitet

Flera av de studerade artiklarna visade att många av de uppmärksammade nätverksmedlemmarna i flera fall hade en tidigare kriminalitet bakom sig eller en annan typ av kriminalitet vid sidan om. Till exempel skriver man om nätverk A att flera av de misstänkta är tidigare dömda för grov brottslighet eller varit skarpt misstänkta i ett antal andra fall på grund av deras kontakter i gängvärlden. I nätverk B var det bilbedrägerier som till början fångade polisens uppmärksamhet. När detta utreddes visade det sig att detta bara var en täckmantel för den verksamhet som bedrevs med narkotika och man kan läsa följande: *”När*

polisorganisationen US Marshals tittar närmare på piloten inser de att han sysslar med något helt annat än bedrägerier". Vid tillslaget mot nätverk E beslagtogs förutom narkotika "*[...]och flera miljoner kronor har även flera vapen beslagtagits*".

Under telefonintervjun (2012-05-18), framkom det att de kriminella nätverk som studeras i det dagliga arbetet på Länskriminalen Skåne kan identifieras just genom pågående ärenden eller förundersökningar. Roxell (2007) baserade sin nätverksanalys på bland annat registrerad tidigare brottslighet, vilket även Sarnecki (2001) gjort.

En tidigare eller annan brottslighet kan i många fall alltså tänkas vara ett första led i att identifiera medlemmar i ett nätverk som ska studeras. För att arbeta med en nätverksanalys krävs det att medlemmarna i nätverken identifieras och detta i sin tur gör att man kan studera nätverket i dess helhet. Att se till annan kriminalitet kan bidra med att förklara vilka individer som kan kopplas till varandra. Kunskap om ett medbrottslingsskap kanske kan leda till vidare kunskap om medlemmar i ett nätverk?

Med normer som säger att den brottsliga vägen, är vägen till framgång och med individer som snarare befinner sig i ett parallellt normsystem känns konstaterandet om multikriminalitet (BRÅ 2005:11, s 143; intervju 2012-05-18) inte helt orimligt. Dessutom har jag tidigare konstaterat att länkar mellan kriminella också innebär överförande av kunskap om brott samt nätverkets normer. Att befinna sig under det parallella normsystemet kan innebära att allt för att tjäna pengar och nå framgång är okej. Samt kanske även för att vinna respekt och uppskattning bland de övriga medlemmarna? Detta poängterar även McCarthy och Hagan (1995) vilka menar att medverkan i ett kriminellt nätverk har mycket stor betydelse för den kriminella utvecklingen. Desto fler kontakter som finns med kriminella, desto mer brottstekniker lärs ut och desto fler typer av brott kan begås.

Vet man då till exempel att en nätverksmedlem utöver nätverkets inriktning med narkotika ägnar sig åt annan typ av brottslighet, skulle man kunna tänka sig att de personer som har kontakt med denna nätverksmedlem ligger i riskzonen för att bli eller redan är involverade i samma typ av brottslighet. Genom att se på tidigare och annan brottslighet när nätverksmedlemmarna identifieras skulle man alltså eventuellt kunna identifiera andra länkar som har betydelse för nätverkets struktur och brottslighet.

6.5 Uppgifter inom nätverket

Artiklarna lämnar också information om att nätverksmedlemmarna i stor grad utför de givna uppdragen utefter vilken funktion och uppgift de har i nätverken. Det faktum att det inom nätverken finns olika uppgifter och uppdrag är en indikation på att det finns intressanta relationer att beakta och studera. I artiklarna kan vi till exempel läsa om uppdrag såsom "*kontaktman*" (nätverk A), "*springpojke*" (nätverk A), "*pengakurir*" (nätverk B), "*huvudman*" (nätverk D)

samt "bankir" (nätverk C). Dessutom finns det information som pekar på olika typer av uppgifter inom nätverket utan att de ges ett specifikt namn. I nätverk C går det att läsa att "den man som levererat narkotikan.." och "mannen [...] som styrt handeln...". I nätverk A står det istället att "tre centralfigurer i Malmö var fokus för spaningsarbetet i amfetaminhärvan".

Med de många uppdragen i ett nätverk kan man tänka sig att det krävs en hel mängd olika människor och med det en mängd olika relationer. Detta innebär också att det troligen krävs en relativt omfattande rekrytering till nätverken. För att det ska gå att upprätthålla nätverkets struktur, bland annat innefattande att personer innehar olika uppdrag att utföra, behövs det människor. Då är frågan – vilka människor är det som rekryteras? Vilka är potentiella nätverksmedlemmar?

Polismyndigheten i Västra Götaland konstaterade i en utredning 2005 att det är viktigt med insatser i områden där den kriminella karriären anses som en väg till framgång. Det är framförallt i dessa områden som de kriminella nätverken och gängen gör sina rekryteringar (Polismyndigheten Västra Götaland, 2005). I dessa områden kan man se tendenser av utgångspunkterna i differential association. Det är alltså i det sociala livet och i relationen mellan människor som den kriminella banan skapas och upprätthålls. I denna bana kan man tänka sig att ett sätt att förhindra framtida brottslighet inom nätverk är att se till att normer, attityder och kunskaper om brott inte överförs mellan individer. Den sociala nätverksanalysens roll i detta är att vara hjälpmedlet för att identifiera vilka personer som är i riskzonen för att rekryteras i gängen. Kan man i tid göra insatser mot dessa personer försvåras också rekryteringsarbetet hos gängen.

Kriminella nätverk är alltså en produkt av en mängd sociala relationer mellan människor. Det har också nämnts att det ska finnas en "inre" och en "yttre" krets (intervju 2012-05-18). Även denna information tyder på att det finns olika uppdrag inom nätverket. I den inre kretsen finns de personer som anses mest viktiga. Det är också de som beläggs med mest ansvar och förtroende samt är mer beständiga. Den yttre kärnan i många fall på uppdrag av personer i den inre kretsen (Sarnecki, 2001; intervju 2012-05-18).

En social relation kan vara påverkad av en mängd olika faktorer. När det gäller kriminella nätverk, där handlingarna rör sig i en egen normvärld separerad från de konventionella sätten att agera, finns det stor anledning att tro att tillit väldigt centralt för hur relationerna mellan nätverksmedlemmarna ser ut. Borell och Johansson (1996, s 76) skriver: "ur en samhällsvetenskaplig synvinkel så är tillit en strategi för att handskas med det sociala livets osäkerhet". Tilliten ser till att relationer kan fördjupas och att handlingar som annars inte skulle varit möjliga att genomföra faktiskt möjliggörs. Att inkludera människor i ett nätverk och dessutom tilldela dem en specifik uppgift är förenat med stor tillit (Borell & Johansson, 1996, s 76). Förtroendet är vad som håller ihop nätverken och grupperingarna (BRÅ 2005:11, s 149). Med tillit följer också ett risktagande. Det finns alltid en osäkerhet kring om en person i ett nätverk kommer att svika det förtroende som givits. De handlingar som utförs i ett kriminellt nätverk är till stor del brottsliga och risken för långa straff är stor. Desto större anledning finns det att se till att de personer som rekryteras till nätverket går att lita på och de uppgifter som tilldelats utförs otvivelaktigt. Man vill kunna utgå ifrån att personen

i fråga kommer att handla på ett stabilt sätt och gynna de intressen som är i fokus (Borell & Johansson, 1996, s 77). Detta hänger ihop med de förväntningar som Hydén (2002, s 100) menar finns inbyggda i relationer mellan människor. Beroende på vilken roll och funktion en person har i ett nätverk tillförs denna person med en viss nivå av förväntningar. Förväntningar kring hur denna ska agera i förhållande till nätverkets normsystem.

6.6 Sammanfattning med fokus på forskningsfrågorna

- Kan det urskiljas några likheter i gruppstrukturen mellan olika kriminella nätverk? Isåfall, vilka?

Denna studie har visat att det i kriminella nätverk i många fall finns en mängd gemensamma faktorer. Dessa rör sig framförallt om nätverkets uppbyggnad, struktur samt individerna i det. Fyra framträdande faktorer har uppmärksammats extra i denna uppsats. Dessa är *kontaktnät*, *centrala figurer*, *tidigare kriminalitet* samt *uppgifter inom nätverket*. Att gemensamma faktorer går att identifiera tyder på att kriminella nätverket i stor mån är uppbyggda och innehåller samma typ av organisatoriska mönster. Anledning till att dessa gemensamma faktorer är intressanta att ha i fokus vid studier av de kriminella nätverken är att de utgör en intressant aspekt och synvinkel i hur den sociala nätverksanalysen kan användas. De gemensamma faktorerna kan användas som en ingång i hur nätverket ska studeras och i en förlängning bidra med mer kunskap om nätverk, social nätverksanalys samt hur kriminella nätverk kan studeras. I en ytterligare förlängning kan man tänka sig att den sociala nätverksanalysen kan vara ett verktyg i det brottspreventiva arbetet.

Hypotesen kring nätverken är att det går att finna gemensamma nämnare genom att det i nätverken existerar informella regelsystem som verkar vid sidan om det konventionella lagsystemet. Denna tanke om parallella regelsystem, informella som formella, är hämtad ur tankarna kring normpluralism. Normpluralismen bidrar till en synvinkel med utgångspunkt i ett större perspektiv. Det leder tankarna vidare mot hur olika normsystem verkar sida vid sida samt hur de påverkar samhälle och individerna i det. Grundstenarna i de informella regelsystemen ligger i att det finns relationer mellan människor där regler och normer skapas och upprätthålls. Hur regler och normer skapas genom dessa relationer skulle kunna förklaras med utifrån differential association som menar att normer, attityder och kunskaper om brott överförs mellan individer. I ett kriminellt nätverk kan detta vara bidragande till en individ invigs i den kriminella världen samt för en fortsatt kriminell karriär.

- Vilka fördelar och nackdelar kan finnas då en social nätverksanalys används för att kartlägga ett kriminellt nätverk?

Att konstatera i denna uppsats är att ett kriminellt nätverk är ett nätverk av relationer mellan människor. Den sociala nätverksanalysen i sin tur, studerar relationer mellan människor. I detta konstaterande kan vi finna den mest uppenbara fördelen med att använda en nätverksanalys för att studera kriminella nätverk. Metodens syfte stämmer väl överens med studieobjektet.

Nästa konstaterande är att kriminella nätverk ofta är stora. I flera av artiklarna (exempelvis nätverk A, nätverk B samt nätverk D) ser vi exempel på nätverk som har förgreningar och kontakter över hela Sverige samt i övriga världen. Med detta i åtanke erbjuder den sociala nätverksanalysen en möjlighet att sortera, strukturera och få en bild av de många relationerna som existerar i ett nätverk. Nätverkens storlek kan också vändas till en nackdel för användandet av en social nätverksanalys. När det existerar stora nätverk, många relationer och dessutom många olika typer av relationer är det av stor betydelse att definiera nätverket för att nätverksanalysen ska vara till användning. Vilka personer, vilka relationer och vilken typ av relationer ska beaktas i analysen? Dessa är viktiga frågor att ta ställning till i arbetet med en nätverksanalys. Detta faktum innebär att det krävs kunskap. Kunskap om bland annat medbrottslingsskap, nätverk och den sociala nätverksanalysen för att en studie ska nå sin fulla potential. Tom (intervju 2012-05-18) menade att ett vinnande koncept är om de som arbetar med en nätverksanalys består av en blandning mellan människor som jobbar praktiskt ute på fältet tillsammans med experter på just nätverksanalyser. Med denna konstellation skulle man få ut det bästa av en nätverksanalys menar han.

7 Diskussion och vidare forskning

I denna följande diskussion väljer jag att ta upp några aspekter som jag anser vara av vikt för att läsaren ska få rätt bild av denna uppsats. Bland annat tar jag upp hur uppsatsen bör förstås och tolkas, samt några metodologiska aspekter som jag anser behöver uppmärksammas ytterligare.

Studier av den sociala nätverksanalysen och dess tillämpbarhet går att vrida och vända på utifrån vilket perspektiv som används och i vilket syfte studien genomförs. Därför anser jag att denna uppsats framförallt bör ses som ett underlag för vidare forskning och som ett redskap för att visa på den kapacitet som den sociala nätverksanalysen besitter utifrån det perspektiv som här varit i fokus. Uppsatsen bör alltså inte ses som en absolut sanning utan snarare som sanning ur ett speciellt perspektiv.

Vidare föreställer jag mig att det kan uppstå frågor kring mitt användande av den information som framkom under telefonintervjun och då framförallt att det endast gäller en person. Är det då inte hans personliga åsikter snarare än en allmän situation som framkommer? Anledningen till att jag vände mig till Tom på Länskriminalen i Skåne var att jag sökte information från någon med praktisk erfarenhet. Eftersom mycket av det han upplyste om också går att finna i övrig litteratur väljer jag att anse att informationen är tillräcklig för att ge en intressant inblick i ämnet. Återigen vill jag påpeka att resultatet av denna uppsats ska ses som ett underlag för vidare forskning och alltså inte som en absolut sanning. Vad som även skulle kunna diskuteras är studiens generaliserbarhet när det gäller de kriminella nätverken och de gemensamma faktorer som studien visar på. Denna uppsats är baserad på artiklar från fem olika nätverk och man kan tänka sig att de gemensamma faktorerna endast är en slumpmässigt resultat av de studerade nätverken. Med anledning av den tidigare forskning som presenterats i denna uppsats skulle jag ändå vilja säga att förekomsten av gemensamma strukturer i olika nätverk är vanliga, och att det är ett rimligt antagande. Att de gemensamma dragen grundar sig just i de fyra faktorer som diskuteras i denna uppsats är dock inte helt självklart. Kanske finns det fler faktorer som är gemensamma och kanske är någon av de fyra endast en likhet mellan de fem nätverk som här varit aktuella. Existensen av gemensamma faktorer överhuvudtaget konstaterar ändå att denna aspekt är värd att se närmare till. Med likheter i gruppstruktur och organisation medföljer ett behov och intresse av en metod som kan studera relationer mellan människor och därmed förstå de strukturer som relationerna skapar. Denna uppsats tillsammans med annan forskning visar att den sociala nätverksanalysen är en metod lämplig för detta syfte.

Innan denna uppsats påbörjades var min inställning till den sociala nätverksanalysen och användandet av den positiv. Jag gick dock in med ett

objektivt sinne och såhär i efterhand är jag om möjligt än mer positiv till att den sociala nätverksanalysen absolut bör användas och utforskas mer inom det kriminologiska och rättsociologiska fältet. Nätverk är föränderliga. Människorna i dem varierar och byts ut. Detta gör att jag blir intresserad av vilka faktorer som påverkar strukturen i ett nätverk, varav det också skapades ett utgångsläge för denna uppsats. Den rättsociologiska vinklingen är intressant ur det perspektivet att nätverksstrukturer påverkas av normöverförande, informella regelsystem och det sociala spelet mellan individer. Den visar på ett system av regler utanför det konventionella lagsystemet och att människor lever efter olika regler och normer. Att detta kan bidra till kriminalitet och utanförskap gör ämnet än mer intressant. Med en nätverksanalys skulle man då kunna förstå de relationer som bidrar till en fortsatt kriminalitet samt vilka människor som riskerar att bli del av ett nätverk. I en förlängning bidrar detta till det brottspreventiva arbetet och arbetet med att sätta de kriminella nätverken ur spel.

De resultat som uppsatsen visar på är kanske inte helt nyupptäckta utan det finns flera andra studier som också visat på nätverksanalysens användbarhet. Flera av dem påpekar att metoden är mycket användbar när den används på rätt sätt. Denna uppsats trycker då ytterligare på ett ökat användande och uppmärksammande av metoden. Dessutom analyseras resultatet utifrån ett rättsociologiskt perspektiv vilket ger det hela en annorlunda ingång. Att det finns både för- och nackdelar med metoden är ganska självklart. Det är däremot intressant att se vilka fördelarna och nackdelarna är samt hur de kan påverka ett kommande resultat. Genom att för- och nackdelarna påpekas i denna uppsats finns det också en möjlighet att i kommande studier redan vara medveten om dem samt då lägga upp studien så att den påverkas så lite som möjligt av nackdelarna samt drar så mycket nytta som möjligt av fördelarna.

Som sagt finns det många intressanta aspekter och synvinklar att utgå ifrån gällande den sociala nätverksanalysen. Jag skulle vilja säga att denna uppsats har haft ett ytligt normperspektiv med fokus på normöverförande samt parallella regelsystem där även normsystem varit inräknade. Eftersom den sociala nätverksanalysen är på uppgång och blir alltmer populär finns det enligt min mening utrymme och behov av fler studier med denna inriktning. Att utveckla problemområdet och nå en djupare förståelse genom att ta en mer djupgående kontakt med de nätverk om studeras är förslagsvis något som skulle kunna göras i vidare studier. Jag ser verkligen ett behov av mer forskning och studier med ett ”inifrånperspektiv”. Med hjälp av att jämföra två nätverk och genom att göra intervjuer tillsammans med statistiska analyser skulle man kunna få en mer exakt bild av relationerna i ett nätverk. Går det att finna samma gemensamma faktorer som uppmärksammats i denna uppsats? Det hade ytterligare varit intressant att fokusera på den sociala nätverksanalysen och se till de nackdelar som finns samt hur man komma runt dem och hur de påverkar resultatet.

8 Slutsats

Att de kriminella nätverken blir alltmer organiserade och också mer uppmärksammade i kriminaldebatten är ett faktum.

Detta medför ett intresse för att studera de kriminella nätverken. Hur ser deras organisation ut? Vilka personer har kontakt med varandra? Är de olika nätverken strukturerade på samma sätt? Finns det några gemensamma faktorer?

Denna studie har försökt ge möjliga svar på dessa frågor och framförallt svarar uppsatsen på *hur* man kan söka svar på dessa frågor. Den sociala nätverksanalysen har varit metoden i fokus. Denna metod erbjuder en möjlighet att studera relationer mellan människor och eftersom ett kriminellt nätverk är just ett nätverk av relationer finns det en anledning att tro att en social nätverksanalys är en lämplig metod att använda för att studera de kriminella nätverken. Denna studie har också haft syftet att undersöka vilka tänkbara för- och nackdelar som en social nätverksanalys kan medföra just gällande att studera kriminella nätverk.

Resultatet av denna studie har visat att de kriminella nätverken i många fall är strukturerade på liknande sätt. Fyra framträdande faktorer har identifierats som gemensamma nämnare. Dessa är *kontaktnät*, *centrala figurer*, *uppgifter inom nätverket* samt *tidigare kriminalitet*. För att närma mig dessa faktorer har de teoretiska utgångspunkterna normpluralism och differential association använts för att ange med vilket perspektiv jag angriper ämnet. Eftersom kriminella nätverk är uppbyggda på ungefär samma sätt har jag utifrån dessa två utgångspunkter diskuterat informella norm- och regelsystem samt normöverförande.

Slutsatsen för denna studie är att de gemensamma faktorer som identifierats bland de kriminella nätverken har visat att de i många fall är mycket lika varandra och att den sociala nätverksanalysen därmed är en lämplig metod att använda sig av för att studera dem vidare. De relationer som är utmärkande för nätverken och som är baserade i de gemensamma faktorerna är så sådana relationer där en social nätverksanalys skulle vara lämplig. Det finns dock även nackdelar med en social nätverksanalys. Den mest framträdande nackdelen är att det i många fall finns svårigheter i att definiera nätverkets gränser, vilket kan göra att man missar viktiga relationer och därmed försvårar analysen. Detta borde dock vägas upp av det faktum att en social nätverksanalys bidrar med kunskap som annars hade varit svår att erhålla.

9 Referenser

- Ball, Richard A., Cullen, Francis T., & Lilly, Robert J. (2007) *Criminological Theory. Context and Consequences*. Thousand Oaks: SAGE
- Borell, Klas & Johansson, Roine (1996) *Samhället som nätverk. Om nätverksanalys och samhällsteori*. Lund: Studentlitteratur
- Bryman, Allan (2001) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber
- BRÅ Rapport (2005:11) *Narkotikabrottslighetens organisationsmönster*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet
- Christakis, Nicholas A. & Fowler, James H. (2009) *Connected. Mänskliga relationer, sociala nätverk och deras betydelse i våra liv*. Stockholm: Natur & Kultur
- Carrington, Peter J., & Scott, John (2011) Introduction. I Carrington, Peter J., & Scott, John (Red.) *The SAGE handbook of Social Network Analysis*. London: SAGE
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (2007) *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik AB
- Forslund Frykedal, Karin & Thornberg Robert (2009) Grundad teori. I Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (Red.) *Handbok i kvalitativ analys*. Malmö: Liber
- Griffiths, Anne (2002) Legal Pluralism. I Banakar, Reza & Travers Max (Red.) *An introduction to Law and Social Theory*. Oxford: Hart Publishing
- Hydén, Håkan (2002) *Normvetenskap*. Lund: Sociologiska Institutionen, Univ., 2002
- Kadushin, Charles (2012) *Understanding Social Networks. Theories, Concepts, and Findings*. New York: Oxford University Press Inc.
- Marin, Alexandra & Wellman, Barry (2011) Social Network Analysis: an introduction. I Carrington, Peter J., & Scott, John (Red.) *The SAGE handbook of Social Network Analysis*. London: SAGE
- Mathiesen, Thomas (2005) *Rätten i samhället. En introduktion till rättssociologi*. Lund: Studentlitteratur
- McCarthy, Bill & Hagan, John (2001) When crime pays: Capital, Competence, and criminal success. *Social Forces*, vol. 79, nr 3, ss. 1035-1060
- Mobilisering mot Narkotika. Narkotikapolitisk samordning (2005) *Kriminella Nätverk, Gängkriminalitet*. En förstudie.
- Mobilisering mot Narkotika. Narkotikapolitisk samordning (2004) *”Organiserad kriminalitet, grov narkotikabrottslighet”*. Ett samarbetsprojekt mellan brottsbekämpande myndigheter. Slutrapport.

- Pettersson, Tove (2002) *Tre perspektiv på brottsliga nätverk: Supporterbråk, etnicitet och genus*. Stockholms Universitet. Kriminologiska institutionens avhandlingsserie, Nr 7.
- Polismyndigheten i Västra Götaland (2005) *Rekrytering till kriminella gäng i Göteborg*.
- Prell, Christina (2012) *Social Network Analysis. History, theory and methodology*. London: SAGE
- Roxell, Lena (2007) *Fångar i ett nätverk? Fängelser, interaktioner och medbrottslingkap*. Stockholms Universitet. Kriminologiska institutionens avhandlingsserie, Nr 24. Stockholm: US-AB
- Roxell, Lena. *Nätverksanalys av fängelsegängen. En pilotstudie*. Rapport 9. Stockholms Universitet. Kriminologiska institutionen.
- Ryen, Anne (2004) *Kvalitativ intervju – från vetenskapsteori till fältstudier*. Malmö: Daleke Grafiska AB
- Sarnecki, Jerzy (2001) *Delinquent Networks. Youth Co-offending in Stockholm*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Trost, Jan (2007) *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur

Muntlig källa:

Tom* (Handläggare, Länskriminalen Skåne) Intervjuad över telefon av Elin Sandkvist den 18 maj 2012.

Övriga källor:

Nätverk A

Sydsvenskan 2012-01-13

<http://www.sydsvenskan.se/sverige/malmoknark-ledde-till-europeisk-liga/>

Sydsvenskan 2012-01-23

<http://www.sydsvenskan.se/malmo/amfetamin-quotdelquot-av-natverk/>

Nätverk B

Sydsvenskan 2011-08-10

<http://www.sydsvenskan.se/malmo/kokainliga-med-smugglare-atalas/>

Sydsvenskan 2011-10-29

<http://www.sydsvenskan.se/malmo/pilot-riggade-kokainbeslag/>

Nätverk C

Västra Götalands Nättidning 2012-02-01

<http://vgnt.se/gomde-knark-i-fagelholkar/>

Nätverk D

Nyheter P4 Kronoberg 2009-05-25, 2009-05-28, 2009-05-29

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=91&artikel=2868931>

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=106&artikel=2865764>

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=106&artikel=2857095>

Nätverk E

Aftonbladet 2009-03-26

<http://mobil.aftonbladet.se/nyheter/article11726064.ab?partner=www>

Polismyndigheten Västra Götaland, Pressmeddelande 2009-03-26

<http://www.polisen.se/Arkiv/Nyhetsarkiv/Vastra-Gotaland/Narkotikanatverk-sprangda-efter-stor-insats/>

10 Bilaga 1

Intervjuguide för telefonintervju 2012-05-18

Tema: Kriminella nätverk och nätverksanalys som metod

Bakgrund

1. Ålder? Sysselsättning? Utbildning?
2. Kan du beskriva ditt jobb?
3. Vad har du för erfarenhet av kriminella nätverk?

Huvudfas – Kriminella nätverk

4. På vilket sätt kommer du i kontakt med kriminella nätverk i ditt arbete?
5. Vad är skillnaden på ett gäng och ett nätverk?
6. Vad skulle du säga är karaktäriserande för ett kriminellt nätverk?
 - Gruppstruktur, brott osv.
7. Är kriminella nätverk vanligt?
8. Hur anser du att man identifierar dem på bästa sätt?

Huvudfas – Social nätverksanalys

9. Vad vet du om nätverksanalys som metod?
10. Kommer du i kontakt med den i ditt dagliga arbete? Har du någon erfarenhet av att genomföra en social nätverksanalys över kriminella gäng?
11. Vilka fördelar ser du med att använda metoden för att studera kriminella nätverk?
12. Vilka nackdelar ser du med att använda metoden för att studera kriminella nätverk?

Avslutning

Tack!